

QUÈ DIU LA SIBIL·LA?

El text i el missatge de la Sibil·la | El judici final i la por de l'any mil

ÀREES DE CONEIXEMENT:

Llatí

Traducció de textos senzills

Lectura comprensiva de textos traduïts

Paraules patrimonials i cultismes

Llengua catalana i literatura

Comprensió de discursos orals i escrits en contextos diversos

Ús autònom dels diccionaris, de les biblioteques i de les tecnologies com a font d'obtenció d'informació

Identificació la intenció comunicativa dels missatges orals i escrits

Introducció a la literatura a través dels texts

<<Lo Jorn del Judici...>>

A partir del segle XIII, trobam les primeres versions en català antic del *Cant de la Sibil·la*, que provenen del provençal, la llengua dels trobadors medievals. És un text del qual trobam nombrosos testimonis —ja sigui manuscrits o impresos—, amb un nombre desigual d'estrofes i amb continguts lleugerament diferents.

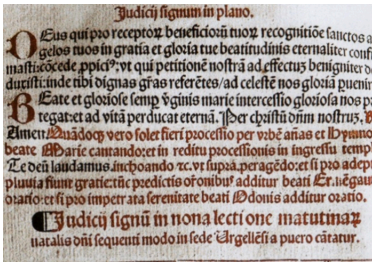
Després de la conquesta de Mallorca pel rei Jaume I, el *Cant de la Sibil·la* arriba a l'illa. El testimoni més antic que se n'ha trobat a Mallorca correspon al finals del XIV o començament del XV. És un manuscrit que pertany al cantoral del monestir de la Concepció, en notació gregoriana i transcrit en pentagrama.

Constitueix un dels exemples més importants del *Cant de la Sibil·la* medieval en llengua catalana. És a partir del segle XIV o del XV que el *Cant de la Sibil·la* deixa de ser representat dins la *Processó dels profetes*.

Les persones que no han escoltat mai el *Cant de la Sibil·la* o que no en coneixen la lletra, solen quedar corpreses pel contingut d'aquest cant. En el context alegre del Nadal, la Sibil·la introdueix un missatge ple de referències ferestes i inquietants, tot anunciant el dia del judici final. Tot i això, les darreres estrofes del cant permeten els oients reconciliar-se amb l'esperit més harmoniós del Nadal, amb la invitació als benaventurats a entrar al cel i, sobretot, amb la invocació a la Mare de Déu, que acaba d'infantar Jesús.

ENLLAÇOS D'INTERÉS:

El Cant de la Sibil·la

Lo jorn del Judici
parrà qui haurà fet servici.

Jesucrist, Rei universal,
home i ver Déu eternal,
del cel vindrà per a jutjar
i a cada u lo just darà.

Gran foc del cel davallarà;
mars, fonts i rius, tot cremarà.
Los peixos donaran grans crits
perdent los naturals delits.

Ans del Judici l'Anticrist vindrà
i a tot lo món turment darà,
i se farà com Déu servir,
i qui no el crega farà morir.

Lo seu regnat serà molt breu;
en aquell temps sots poder seu
moriran màrtirs tots a un lloc
aquells dos sants, Elies i Enoc.

Lo sol perdrà la claredat
mostrant-se fosc i entelat,
la lluna no darà claror
i tot lo món serà tristor.

Als mals dirà molt agrament:
Anau maleïts, en el turment!
anau-vos-ne en el foc etern
amb vòstron príncep de l'infern!

Als bons dirà: – Fills meus, veniu!
benaventurats posseïu
el regne que us he aparellat
des que lo món va esser creat!

Oh humil Verge! Vós qui heu parit
Jesús Infant aquesta nit,
a vòstron Fill vullau pregar
que de l'infern vulla'ns lliurar!

Lo jorn del Judici
parrà qui haurà fet servici.

Font: DCVB ("Sibil·la")
<http://dcvb.iecat.net/>

Activitat (llatí)

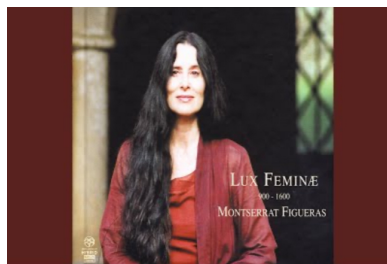
IUDICII SIGNUM, EL SENYAL DEL JUDICI

En el segle V dC, Quodvultus, bisbe de Cartago, escriu un sermó que es va fer molt popular i que, falsament, fou atribuït a sant Agustí. Aquest sermó era llegit a les matines de Nadal —és a dir, a l'ofici de primera hora del matí— i profetitzava la vinguda del Messies (consulta l'activitat 10). La Sibil·la tancava el sermó i ho feia recitant un passatge apocalíptic dels *Oracula Sibyllina*, que estava integrat per vint-i-set versos, en què apareix un acròstic grec de significat cristià. Les inicials d'aquests vint-i-set versos formen la frase <<Jesús Crist, Fill de Déu, Salvador>>. Aquest tipus d'acròstics havien estat característics dels antics oracles sibil·lins grecs i romans.

Tradueix el fragment següent dels *Oracula Sibyllina* tal i com apareixen transcrits a *La ciutat de Déu* de Sant Agustí.

Clica en l'enllaç per veure l'acròstic en grec de l'*Oracula Sibyllina*:

<https://tironiana.wordpress.com/2018/12/18/el-canto-de-la-sibila-o-iudicii-signum/>

Escolta com sona la versió del **Cant de la Sibil·la** llatina, segons un manuscrit de Còrdova del s. X:

<https://youtu.be/nvc0o-BzHMo>

Activitat (llengua catalana i literatura)

Cerca en el diccionari les paraules subratllades en el text de la Sibil·la i reescriu-lo amb un llenguatge actual, vigent i creatiu. Pots substituir els arcaïsmes i les frases en desús per sinònims o oracions noves, sense perdre el sentit del missatge. Llegeix en veu alta el resultat final.

Text de suport a l'activitat

El segon verset de la primera estrofa, que es repeteix al final del *Cant*, és recitat també d'altres maneres en algunes parròquies de Mallorca. Les més corrents són:

<<Lo jorn del Judici
parrà qui no haurà fet servici>>

<<Lo jorn del Judici
parrà qui haurà fet sa vici>>

<<Lo jorn del Judici
farà qui haurà fet servici>>

Quina és la forma correcta? Francesc de Borja Moll i Manuel Sanchis Guarnier varen donar llum a la qüestió: la paraula *parrà* és una forma antiga del verb *apareixer* i significa 'apareixerà', 'es veurà'. Per tant, l'única forma fidel al sentit original seria:

<<Lo jorn del Judici
parrà qui haurà fet servici.>>

2. <<JESUCRIST REI UNIVERSAL...>>

La vinguda del rei suprem, el Fill de Déu, per actuar de jutge davant els justos i els reus, ja apareixia al *Iudicii signum* (text medieval, originalment en llatí, i antecedent directe del *Cant de la Sibil·la* actual) i està relacionat amb l'univers apocalíptic.

3. <<GRAN FOC DEL CEL DAVALLARÀ...>>

La pluja de foc, que caurà del cel, incendiant terres, mars i rius prové del *Iudicii signum* (text medieval, originalment en llatí, i antecedent directe del *Cant de la Sibil·la* actual) i està relacionat amb l'univers apocalíptic.

L'escena dels peixos cridant té certament un to surrealista. Es tracta d'un detall característic de la versió catalana, que no apareix en el text medieval llatí (*Iudicii signum*), i que degué ser incorporat posteriorment de fonts literàries o d'inspiracions personals.

5. <<ANS DEL JUDICI L'ANTICRIST VINDRÀ...>>

L'aparició, abans del judici final, de l'Anticrist, que es farà adorar com un déu i que donarà mort als rebels, és un contingut que no apareix a la versió original (*Iudicii signum*) i que degué ser incorporat posteriorment.

6. <<LO SEU REGNAT SERÀ MOLT BREU...>>

L'aparició singular dels profetes Elies i Enoc, martiritzats i morts per l'Anticrist, és una incorporació posterior al *Iudicii signum* medieval i probablement es deu a la creença popular antiga que aquests dos profetes no eren morts i que havien de tornar el dia del judici final.

Les referències apocalíptiques a la pèrdua de resplendor del sol i la lluna, i a l'obscuritat, la tristesa i el terror en què restarà el món ja apareixien al *Iudicii signum* (text medieval, originalment en llatí, i antecedent directe del *Cant de la Sibil·la* actual).

8. <<ALS MALS DIRÀ... / AL BONS DIRÀ...>>

L'escena del judici final en què el Fill de Déu separa en dos grups la humanitat i s'endú els justs al seu costat i llença els dolents al foc etern és presentada en el text català amb més claredat que en el text medieval llatí del *Iudicii signum*.

9. <<OH HUMIL VERGE>>

Aquesta darrera estrofa parla del misteri de la nativitat. Això ens fa pensar que probablement és posterior a l'any 1692, quan l'arquebisbe Pere d'Alagó permet el *Cant de la Sibil·la*, però només per Nadal. D'altra banda, l'expressió <<Oh humil Verge>> la va suggerir el poeta Joan Alcover.

<<LO JORN DEL JUDICI...>>

Aquesta estrofa, idèntica a la del principi, és en realitat una tornada que antigament es repetia després de cada estrofa del *Cant*. Aquesta repetició era característica dels trobadors provençals, que l'anomenaven *refranb*. No hem d'oblidar que la versió catalana del *Cant de la Sibil·la* procedeix probablement de la provençal.